

A 1908/UKK

Behandlas i Utskottet för kunskap och kultur i Norden

Utskottet för kunskap och kultur i Nordens betänkande över

**Medlemsförslag
om antirasistiska läroplaner**

Förslag

Utskottet för kunskap och kultur i Norden föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att göra en kartläggning av hur ett antirasistiskt perspektiv är belyst i de nordiska ländernas läroplaner

att göra en analys av och presentera goda exempel på metoder och verktyg som fungerar för att motverka rasism och främlingsfientlighet i skolan

Bakgrund

De nordiska länderna har historiskt haft problem med rasism. Det visar urfolkens och minoriteters upplevelser under historiens gång. Dessutom har flera nordiska länder aktivt deltagit i den transatlantiska slavhandeln. I Sverige bildades i början av 1900-talet det Svenska sällskapet för rashygien, en organisation som vill ha ett rashygieniskt perspektiv på samhällsutvecklingen. Sällskapet är också pådrivande i att forma det rasbiologiska institutet i Uppsala. Danmark koloniserade Grönland med enorma konsekvenser för urfolket Inuiterna som förflyttades, nekades sin kultur och där även barn adopterades olagligt.

Ingen kan förneka att rasismen sträcker sig fram till dagens samhälle. I det absolut extrema så kan vi nämna mordet i Utøya och Oslo 2011, där 77 personer mördades, många av dem unga, av en terrorist vars ideologiska bevekelsegrunder fanns i nazismen. Eller mordet i grundskolan Kronan, Trollhättan där en nazist mördade tre personer, varav en av dem var en elev. Rasismen visar sig genom dessa brott, men också i antalet hatbrott, diskrimineringen, i strukturerna.

I Sverige så gjordes 1994 anmälningar om rasistiska hatbrott 2020. I Norge ökar antalet anmälda rasistiska hatbrott, i Danmark likaså. I Finland minskar antalet anmälda brott, men samtidigt är Finland det land där svarta möter mest diskriminering i EU¹.

De nordiska länderna är kända för sina stabila demokratier, och höga jämställdhet. I det avseendet så är grundskolan en viktig bas, både för att främja demokratin och

¹ https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2018-being-black-in-the-eu_en.pdf

motverka rasism och andra diskriminerande strukturer. Därför är det viktigt att ha en antirasistisk grund, där elever och lärare får verktygen att motverka och motarbeta rasismen. Det innebär att lära sig kring den rasistiska historien, det innebär att stärka värdegrunden och att kunna bemöta den rasism som elever får utstå dagligen.

Att få leva ett liv utan diskriminering är en mänsklig rättighet, i det måste vi nordiska länder ta vårt ansvar. Statistiken visar tyvärr att vi inte gör det. I och med att de nordiska länderna delar historia och strukturer i många avseenden, så finns det bevisligen nordisk nytta i att lära av varandra. Att det nordiska regeringarna tillsammans arbetar för antirasistiska strategier samt att inkludera ett antirasistiskt perspektiv i ländernas läroplaner skulle gynna ett mer systematiskt tillvägagångssätt för att motverka rasismen. Nordiskt samarbete skulle ha potential att göra skillnad och ha en stor inverkan i arbetet mot rasism.

Utskottets synpunkter

I Nordisk grön vänsters ursprungliga medlemsförslag föreslogs att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

att jobba för antirasistiska strategier

att samverka i att införa antirasism i läroplanerna för grundskolorna

I behandlingen av förslaget framkom att en majoritet av utskottet ställde sig bakom förslagets intentioner men önskade en ökad konkretion i att-satserna. Det föreslogs därför att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att göra en kartläggning av hur frågan om antirasism är belyst i de nordiska ländernas läroplaner. En majoritet av utskottet ställde sig bakom förslaget att ändra att-satserna.

I den inledande paragrafen i exempelvis den nya svenska läroplanen, Lgr 22, står bland annat: *Skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Utbildningen ska präglas av öppenhet och respekt för människors olikheter. Ingen ska i skolan utsättas för diskriminering som har samband med kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, ålder eller funktionsnedsättning eller för annan kränkande behandling. Alla sådana tendenser ska aktivt motverkas. Intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism och hedersrelaterat våld och förtryck, ska förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser.*²

I en rapport från 2021 från svenska Barnombudsmannen konstateras att den nya skrivningen i den svenska läroplanen för grundskolan *förtydligar skolans ansvar att arbeta för att motverka rasism. Men det ställer också krav på skolledare och personal att kunna omsätta detta i praktiken. Forskare menar att det finns en stor brist på kunskap bland skolledare, personal och pedagoger om hur begreppet rasism har utvecklats teoretiskt och vetenskapligt, och därmed vad begreppet innebär i praktiken.*³

² <https://www.skolverket.se/getFile?file=8687>

³ https://www.barnombudsmannen.se/globalassets/dokument/publikationer/om-barns-och-ungas-utsatthet-for-rasism_2021.pdf

Förutom att kartlägga vilka målformuleringar som finns i läroplanerna finns det därför skäl för att en kartläggning även bör titta på vilket kunskapsstöd som finns för lärarna att arbeta med antirasism i skolan, vilken utbildning lärarstudenterna får på detta område och vilka metoder har visat sig fungera.

I Norge har Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter (HL-senteret), Det Europeiske Wergelandsenteret (EWC) og Institutt for lærerutdanning og skoleforskning ved Universitetet i Oslo (ILS), på uppdrag av Kunnskapsdepartementet, utvecklat Dembra-metoden⁴. Dembra står för demokratisk beredskap mot rasism, antisemitism och antidemokratiska attityder. Dembra erbjuder vägledning, kurser och nätbaserade resurser för förebyggande av olika former av fiendlighet mot andra grupper, såsom fördomar, främlingsfiendlighet, rasism, antisemitism och extremism. Kärnan i Dembra är att förebygga genom att bygga demokratisk kompetens, med inkludering och deltagande, kritiskt tänkande och mångfaldskompetens som centrala principer.

I 2019 finansierade Nordiska ministerrådet projektet Nordic Dembra, som ett pilotprojekt, med fokus på demokratisk beredskap och förebyggande av rasism i skolorna. Pilotprojektet genomfördes på 11 utvalda skolor och gymnasier i Norden. Syftet var att implementera och utvärdera konkret undervisningsmaterial för att stärka skolornas arbete med deltagande och kritiskt tänkande för att förebygga åsikter och handlingar som hotar demokratin. I slutrapporten⁵ konstateras att det finns utmaningar med att föra över en nationell modell till ett annat land då skolsystemen och kulturer är olika men att de som deltog blev inspirerade och ökade sina kunskaper kring hur man kan arbeta för att motverka rasism och främlingsfiendlighet.

Runt om i hela Norden arbetas det på både nationell och lokal nivå med att möta utmaningar med rasism och främlingsfiendlighet i skolan, Dembra är ett sådant exempel. Utskottet anser att det vore av värde att få belyst och analyserat vilka metoder och verktyg som fungerar för att motverka rasism och främlingsfiendlighet i skolan. Som exemplet Dembra visar är det inte så enkelt att föra över en modell till ett annat land, men det är fullt möjligt att hämta inspiration och anpassa modellen till sina egna förhållanden. En analys av detta slag skulle med en gedigen kommunikationsinsats få stor spridning i Norden varvid sann nordisk nytta uppnås. Detta skulle även bidra till Vision 2030 och att FN:s Globala mål 4.7 *Utbildning för hållbar utveckling och globalt medborgarskap* uppfylls.

⁴ <https://dembra.no/no/>

⁵ <https://dembra.no/no/publikasjoner/>

Reykjavik, den 29 juni 2022

Camilla Gunell (ÅSD)
Heidi Viljanen (sd)
Kathrine Kleveland (Sp)
May Britt Lagesen (S)
Mikko Kinnunen (cent)

Outi Alanko-Kahiluoto (gröna)
Stén Knuth (V)
Veronika Honkasalo (vänst)
Ville Kaunisto (saml)

RESERVATION

Nordisk frihet reserverade sig mot beslutet att godkänna betänkandet